

Ген.-лейт. И. С. Гапецки, команд. на Греналерския корпусъ 1810.

Такъвъ трѣбва да е билъ и Павелъ Емилиѣ Римскій полководецъ. Той като влезналъ въ Македония и видѣлъ неприятелскитѣ полкове добръ наредени въ строй, не искалъ да нападне. Нѣкой отъ другаритѣ почналъ да го съвѣгва да отвори бой, а той отговорилъ: „Направилъ би това тогава само, ако бѣхъ на твоитѣ години“.

Ний по горѣ казахме, че при паданието на българското царство, завоевателитѣ грабили, безчестили, турчили — нѣщо естествено въ такива случаи. Нъ каква участъ е постигнала тогава нашитѣ велможи; какво сж станали царскитѣ фамилии; гдѣ е испратенъ нашия патриархъ и какво е станало съ него, нищо положително не се знае. защото нищо не е било писано, или пакъ писано и унищожено. А може би и обстоятелствата да не сж позволявали да помисли нѣкой за подобно нѣщо.

По войната, за която пишемъ сега, русситѣ сж издали пѣколко обѣмисти съчинения, въ които пространно сж написани дѣйствиата на воюющитѣ страни. Ний, обаче, за себе пакъ нищо не сме писали, ако и да се изминахъ цѣли 22 години, като че не е имало какво да се пише.

При всичко, че мнозина очевидци на разни приключения сж измрѣли, можихъ по рано да съберж една часть материалъ и за турскитѣ звѣрства въ врѣме на войната и като се ползова по ходѣтъ на войната отъ съчиненията: „Хроника Войни“ (илюстр.) „Русе. Старина“, на Куропаткинъ, на Гленаръ, Всевол. Крестовскій, Гейсманъ, Сихра и др. отпечатихъ тѣзи книга по страданията на българетѣ и освобождението на България, въ която читателя ще чете ужаси, на които съ хладнокрѣвие не може да гледа. При тѣхния видъ кръвѣта въ жилитѣ му ще закипи отъ негодование и ще срещне такива отвратителни, низки и позорни факти, които окото се отказва да гледа, ухото да ги слуша, умѣтъ да ги обсъжда, а пакъ перото никой пакъ не може да ги опише.

Като сме събрали такива свѣдения изъ цѣлото княжество, трѣбваше да пишемъ за всичкитѣ градове, обаче, за сега спираме и за нѣкои градове материала съкратихме, а пакъ за други нищо не писахме.

София, 10-й Августъ 1899 год.

